Сборник съдебна практика

ЗАКЛЮЧЕНИЕ НА ГЕНЕРАЛНИЯ АДВОКАТ
A. RANTOS
представено на 2 юни 2022 година [1]

Дело C-470/20

AS Veejaam,
OÜ Espo
срещу
AS Elering

(Преюдициално запитване, отправено от Riigikohus (Върховен съд, Естония)

„Преюдициално запитване — Член 108, параграф 3 ДФЕС — Регламент (ЕС) 2015/1589 — Член 1, буква в) — Помощи, предоставяни от държавите членки — Подкрепа на енергията от възобновяеми енергийни източници — Дружества за производство на водноелектрическа енергия от възобновяеми източници, получили подкрепа за енергия от възобновяеми източници за електроенергията, произведена от техните хидрогенератори — Стимулиращ ефект на помощ, заявена след започването на работата по даден проект“

I. Въведение

1. Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 108, параграф 3 ДФЕС, член 1, буква в) от Регламент (ЕС) 2015/1589 [2] и параграф 50 от Насоките относно държавната помощ за опазване на околната среда и за енергетика за периода 2014—2020 г. (наричани по-нататък „Насоките от 2014 г.“) [3].

2. Запитването е отправено в рамките на спорове между двама производители на енергия от възобновяеми източници, а именно дружествата Veejaam и Espo (наричани по-нататък „жалбоподателите“), и Elering, естонския орган, предоставящ помощите за енергия от възобновяеми източници, относно подадените от посочените дружества заявления за изплащане на помощта за енергия от възобновяеми източници, предвидена от естонската правна уредба.

1 Език на оригиналния текст: френски.

2 Регламент на Съвета от 13 юли 2015 година за установяване на подробни правила за прилагането на член 108 от Договора за функционирането на Европейския съюз (ОВ L 248, 2015 г., стр. 9).

3 ОВ C 200, 2014 г., стр. 1.

II. Правна уредба

A. Правото на Съюза

3. Член 1 от Регламент 2015/1589, озаглавен „Определения“, гласи:

„За целите на настоящия регламент се прилагат следните определения:

[…]

б) „съществуваща помощ“ означава:

i) без да се засягат […] допълнението към приложение IV към Акта за присъединяване на […] Естония, […] всяка помощ, която съществува в съответната държава членка преди влизането в сила на ДФЕС, т.е. схеми за помощ и индивидуална помощ, които са били въведени в действие преди и продължават да се прилагат след влизането в сила на ДФЕС в съответната държава членка;

ii) разрешена помощ, т.е. схеми за помощ и индивидуална помощ, които са били разрешени от Комисията или от Съвета;

iii) помощ, за която се счита, че е била разрешена съгласно член 4, параграф 6 от Регламент (ЕО) № 659/1999[4] или член 4, параграф 6 от настоящия регламент или преди [Регламент 659/1999], но в съответствие с настоящата процедура;

[…]

в) „нова помощ“ означава всяка помощ, т.е. схеми за помощ и индивидуална помощ, които не са съществуваща помощ, включително измененията на съществуваща помощ;

[…]“.

4. Параграфи 49 и 50 от Насоките от 2014 г. гласят:

„(49) Помощта в областта на околната среда и енергетиката може да бъде счетена за съвместима с вътрешния пазар само ако включва стимулиращ ефект. Стимулиращ ефект е налице, когато помощта стимулира получателя да промени своето поведение и така да повиши нивото на опазване на околната среда или подобри функционирането на един сигурен, достъпен и устойчив европейски енергиен пазар — промяна в поведението, която той не би осъществил без помощта. Помощта не трябва да субсидира разходите за дейност, която предприятието ще извърши при всички случаи, и не трябва да компенсира обичайния бизнес риск от дадена икономическа дейност.

[4] Регламент на Съвета от 22 март 1999 година за установяване на подробни правила за прилагането на член 93 от Договора за ЕО (ОВ L 83, 1999 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 8, том 1, стр. 41).

(50) Комисията счита, че помощта не включва стимулиращ ефект за получателя във всички случаи, в които работата по проекта е започнала преди получателят да кандидатства за помощ пред националните органи. В случай че получателят започне да работи по проект преди да кандидатства за помощ, евентуално предоставената помощ във връзка с този проект ще бъде счетена за несъвместима с вътрешния пазар“.

5. В Решение от 28 октомври 2014 г. относно схема за помощи за електроенергия, произведена от възобновяеми източници и ефективна когенерация (държавна помощ SA.36023) [5] (наричано по-нататък „решението от 2014 г.“), Европейската комисия констатира, че макар естонската схема за помощи да нарушава предвиденото в член 108, параграф 3 ДФЕС задължение, тя е съвместима с член 107, параграф 3, буква в) ДФЕС.

6. В Решение от 6 декември 2017 г. относно измененията на естонската схема за помощи за възобновяеми енергийни източници и когенерация (държавна помощ SA.47354) [6] (наричано по-нататък „Решението от 2017 г.“), макар да констатира, че Естония е приложила измененията на схемата за помощи, предмет на Решението от 2014 г., в нарушение на член 108, параграф 3 ДФЕС, Комисията решава, че произтичащата от посочените изменения схема за помощи е съвместима с вътрешния пазар по смисъла на член 107, параграф 3 ДФЕС (наричани по-нататък заедно „Решенията от 2014 и 2017 г.“).

Б. Естонското право

7. Членове 59, 59[1] и 108 от Elektrituruseadus (Закон за пазара на електроенергия) (Riigi Teataja от 30 юни 2015 г., наричан по-нататък „ELTS“) предвиждат:

„Член 59. Помощ

(1) Производителят има право да получи от оператора на преносни мрежи помощ:

1) за производството на електроенергия от възобновяеми енергийни източници, използвани в производствена инсталация с номинална мощност, която не надхвърля 100 MW;

[…]

Член 59[1]. Условия за предоставяне на помощ

(1) Помощта по член 59 от настоящия закон се предоставя при условие че:

1) електроенергията се произвежда от производствена инсталация, отговаряща на изискванията на настоящия закон и на Мрежовия кодекс;

[…]

(2) Производителят не получава помощ:

[…]

[5] ОВ C 44, 2015 г., стр. 2.

[6] ОВ C 121, 2018 г., стр. 7.

4) ако не разполага с необходимите екологични разрешения за производство на електроенергия или не спазва условията, свързани с тези разрешения;

(3) Заявлението, посочено в член 59, параграф 2 от настоящия закон, съдържа данните за производствените инсталации, информацията, предвидена в законодателството за получаване на помощта, и информацията, изисквана от оператора на преносни мрежи […].

[…]

Член 108. Период на допустимост за получаване на помощта

(1) Помощта, посочена в член 59, параграф 1, точки 1)—4) от настоящия закон, може да бъде изплащана в продължение на 12 години, считано от започването на производството […].

[…]

(3) Датата, съответстваща на започването на посоченото по-горе производство, е датата, на която подходящата производствена инсталация подава за първи път електроенергия към мрежата или към директна електропроводна линия.

[…]“.

III. Споровете в главните производства, преюдициалните въпроси и производството пред Съда

8. Жалбоподателите са две дружества, получили държавна помощ за производство на електроенергия от възобновяеми източници в Естония[7]. След подмяната на производствените инсталации, за които първоначално са получили тези помощи[8], посочените дружества подават нови заявления за държавни помощи[9], които са отхвърлени от Elering, тъй като не отговарят на условията, предвидени в схемата за държавни помощи за енергия от възобновяеми източници (наричана по-нататък „разглежданата схема за помощ“). Всъщност последната предвижда, че разглежданата помощ може да бъде изплатена, от една страна, само за напълно нова производствена инсталация, и от друга страна, за да се насърчи навлизането на пазара на нови оператори, а не с цел постоянна подкрепа на производители на електроенергия.

9. Жалбоподателите подават жалби срещу решенията на Elering пред Tallinna Halduskohus (Административен съд Талин, Естония). С решения от 10 октомври и 27 октомври 2017 г. този съд отхвърля посочените жалби. Дружествата подават въззивни жалби пред Tallinna

[7] През периода 2001—2015 г. Veejaam произвежда електроенергия във водноелектрическа централа, като използва две производствени инсталации с мощност между 100 kW и 200 kW. През периода 2001—2012 г. Veejaam получава помощта за енергия от възобновяеми източници по разглежданата в главното производство естонска схема за помощ. Espo произвежда електроенергия във водноелектрическа централа с водна турбина с мощност 15 kW. През 2009 г. е пусната в експлоатация нова турбина с мощност 45 kW. През периода 2004—2015 г. Espo получава помощта за енергия от възобновяеми източници.

[8] През 2015 г. Veejaam подменя съществуващите производствени инсталации с нов турбогенератор, инсталиран на предишното язовирно съоръжение на централата. Следователно производствената инсталация в резултат на тази операция е била частично нова по отношение на вече съществуващата към момента на започването на производството на електроенергия.

[9] През 2016 г. Veejaam предоставя на Elering данните за новата инсталация с цел кандидатстване за помощ за електроенергия от възобновяеми източници. През 2016 г. Espo също подава заявление до Elering във връзка с турбината, инсталирана през 2009 г.

Ringkonnakohus (Апелативен съд Талин, Естония). След отхвърлянето на посочените апелативни жалби с решения от 27 юни и 15 ноември 2018 г. жалбоподателите подават касационни жалби пред запитващата юрисдикция, Riigikohus (Върховен съд, Естония).

10. На първо място, тази юрисдикция повдига въпроса за възможно противоречие между решенията от 2014 и 2017 г. и Насоките от 2014 г. по отношение на преценката на предвидения с разглежданата схема за помощи стимулиращ ефект на помощта за енергия от възобновяеми източници. Всъщност в тези решения Комисията фактически допуска възможността заявлението за помощ да бъде подадено и след изграждането на съответните производствени инсталации, докато съгласно параграф 50 от Насоките от 2014 г. помощта не включва стимулиращ ефект за получателя във всички случаи, в които работата по проекта е започнала, преди получателят да кандидатства за помощ пред националните органи.

11. На второ място, посочената юрисдикция отбелязва, че в становището, поискано от Комисията в хода на главното производство на основание член 29, параграф 1 от Регламент 2015/1589, Комисията констатира, че дружество, намиращо се в положението на Veejaam, което е започнало работата по изграждането на новите производствени инсталации, за да се съобрази с новите условия за разрешение за използване на водите, няма право на помощи за енергия от възобновяеми източници. Всъщност, доколкото дейностите за привеждане в съответствие с предвидените в естонската правна уредба условия при всички положения е трябвало да бъдат извършени, условието относно стимулиращия ефект е нямало да бъде изпълнено, тъй като тези дейности не съответстват на нито една полезна цел. Същата юрисдикция иска все пак да установи дали следва също да се разгледа причината, поради която Veejaam е изградило новата инсталация. Поради това запитващата юрисдикция иска да установи дали при анализа на съвместимостта на държавните помощи в настоящото дело не трябва да се вземе предвид и фактът, че при липсата на перспектива за помощ за енергия от възобновяеми източници Veejaam би било принудено да прекрати производството на електроенергия, и че с оглед на това обстоятелство разглежданата помощ действително би имала стимулиращ ефект.

12. На трето място, тази юрисдикция иска да установи какви са процесуалните последици от нарушението от страна на Република Естония на член 108, параграф 3 ДФЕС при прилагането на разглежданата схема за помощи. Всъщност от решението от 2014 г. следва, че Република Естония е предвидила две схеми за помощи за енергия от възобновяеми източници. Съгласно първата схема само съществуващите производители, започнали да произвеждат най-късно до 1 март 2013 г., са имали право на помощта, която се е предоставяла автоматично, ако са били изпълнени условията, предвидени с действащия към този момент закон (наричана по-нататък „старата схема“). Втората схема е предвиждала, че след 1 януари 2015 г. производителите, започнали да произвеждат след 1 март 2013 г., са можели да получават държавна помощ само в рамките на конкурентна тръжна процедура (наричана по-нататък „новата схема“). Република Естония обаче не е приела законодателните мерки, позволяващи прилагането на новата схема, и е продължила да прилага старата схема до 2017 г., като по този начин е позволила и производителите, започнали да произвеждат след 1 март 2013 г., да получават помощта. Поради това в решението от 2017 г. Комисията констатира, че Република Естония е нарушила предвидената в член 108, параграф 3 ДФЕС забрана за привеждане в действие на държавната помощ.

13. Следователно възниква въпросът дали, след като старата схема е продължила да се прилага след предварително предвидената дата, разглежданата помощ трябва да се квалифицира като „нова помощ“ (приведена в действие без разрешението на Комисията), или като „съществуваща помощ“ с оглед на разграничението между тези два вида помощи, предвидени в Регламент 2015/1589. Ако Съдът приеме, че това е „нова помощ“ и че продължаването на разглежданата стара схема може да се счита за законосъобразно едва след приемането на решението от 2017 г., следва да се разгледа дали жалбоподателите са имали право да получават помощта още от 2016 г., когато са заявили предоставянето на тази помощ.

14. При тези обстоятелства Riigikohus (Върховен съд) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Трябва ли правилата на Съюза относно държавните помощи, по-специално изискването за наличие на стимулиращ ефект, предвидено в параграф 50 от [Насоките от 2014 г.], да се тълкуват в смисъл, че схема за държавна помощ — която позволява на производител на електроенергия от възобновяеми източници да кандидатства за изплащането на държавна помощ след започването на работата по даден проект в случая, когато национална разпоредба предоставя на всеки производител, който отговаря на законоустановените условия, право на получаване на помощ и не дава право на преценка на компетентния орган в това отношение — е в съответствие с тези правила?

2) Изключено ли е държавна помощ да има стимулиращ ефект във всички случаи, в които инвестицията, която е основание за предоставянето на помощта, е била предприета поради изменението на условията на екологично разрешение, включително когато заявителят, както в настоящия случай, вероятно би прекратил дейността си поради по-строгите условия, определени с разрешението, ако не беше получил държавната помощ?

3) Като се имат предвид по-специално съображенията на Съда на Европейския съюз, изложени в решение по дело C-590/14 P (т. 49 и 50), става ли въпрос за нова помощ по смисъла на член 1, буква в) от Регламент (ЕС) 2015/1589, когато, както в настоящия случай, с решение относно държавна помощ Комисията е обявила за съвместими с вътрешния пазар както съществуваща схема за помощи, така и планирани изменения и държавата е посочила по-специално, че ще прилага съществуващата схема за помощи само до определена крайна дата, при положение че съществуващата въз основа на приложимата правна уредба схема за помощи продължава да се прилага извън посочената от държавата крайна дата?

4) Когато Комисията впоследствие вземе решение да не повдига възражения срещу схема за помощи, прилагана в нарушение на член 108, параграф 3 ДФЕС, лицата, които имат право на оперативна помощ, имат ли право да искат помощта да им бъде изплатена и за периода преди датата на приемане на решението на Комисията, при условие че националните процесуални разпоредби допускат това?

5) Има ли право на помощ, независимо от разпоредбата на член 108, параграф 3 ДФЕС, заявител, който е кандидатствал за оперативна помощ по схема за помощи и е започнал работата по проект, отговарящ на условия, които са били счетени за съвместими с вътрешния пазар, към момент, в който схемата за помощи е била прилагана законосъобразно, но е кандидатствал за държавната помощ към момент, в който срокът на схемата за помощи е бил удължен, без да бъде уведомена Комисията?“.

15. Писмени становища представят Elering, естонското правителство, както и Комисията. Освен това тези страни, както и Espo, изразяват становища в съдебното заседание, проведено на 16 март 2022 г.

IV. Анализ

A. Предварителни бележки

16. Най-напред отбелязвам, че настоящото дело се вписва в сложна правна и фактическа обстановка, която се характеризира по-специално с наличието на няколко схеми за държавна помощ, с неизпълнение на предвиденото в член 108, параграф 3 ДФЕС задължение за standstill и с две решения, в които Комисията не е повдигнала възражения срещу тези схеми.

17. Отбелязвам също, че в някои отношения поставените от запитващата юрисдикция преюдициални въпроси се отнасят до тълкуването на националното право. Освен това тази юрисдикция поставя въпроси на Съда по някои аспекти, които по същество са фактически и по-скоро технически. Съдът обаче не разполага с всички данни, необходими за потвърждаването или отхвърлянето на предварителните заключения на посочената юрисдикция. Следователно окончателното решение по тези въпроси трябва да бъде взето от запитващата юрисдикция с оглед на насоките, които Съдът ще ѝ предостави.

18. Припомням в този контекст, че когато Съдът е сезиран с преюдициално запитване, неговата задача е да изясни на националната юрисдикция обхвата на разпоредбите на Съюза, за да ѝ даде възможност да ги приложи правилно спрямо фактите по делото, което тя разглежда, а не сам да прилага тези разпоредби, тъй като не разполага непременно с цялата необходима за това информация [10].

19. След тези уточнения считам, че е полезно да представя накратко основните характеристики на естонската схема за държавни помощи и основните аспекти на решенията от 2014 г. и 2017 г.

20. От 2003 г. естонското правителство привежда в действие различни версии на схема за помощи, за да увеличи дела им в производството на електроенергия в Естония [11]. Основната цел на предоставените помощи е да компенсира разликата между производствената и пазарната цена, за да насърчи предприятията да изграждат производствени инсталации за производство на енергия от възобновяеми източници.

[10] Решение от 21 юни 2007 г., Omni Metal Service (C-259/05, EU:C:2007:363, т. 15).

[11] Тази схема не е квалифицирана като „съществуваща“ към момента на присъединяването на Естония, а Комисията е уведомена за нея едва през 2014 г.

21. В този контекст тази схема за помощи предвижда, че при определени условия производител може да получи помощ от оператора на преносни мрежи за производство на електроенергия от възобновяеми източници. Първо, помощта е ограничена до новите производители, навлизащи на пазара, които използват определен вид производствени инсталации с предварително определена мощност. Второ, размерът на помощта не се определя въз основа на размера на инвестицията на оператора за изграждането на производствените инсталации, а зависи от количеството произведена енергия от възобновяеми източници. Трето, изплащането на помощта е обвързано не с производителя на енергия, а с производствената инсталация, така че по принцип един и същ производител може да получи помощ от държавата за няколко различни инсталации. Четвърто, с посочената схема периодът, през който тази помощ може да се изплаща, се ограничава до 12 години, считано от започването на производството, което съответства на датата, на която инсталацията е подала за първи път електроенергия към мрежата.

22. Изглежда обаче, че в основата на настоящото преюдициално запитване до голяма степен стоят съмненията на запитващата юрисдикция относно тълкуването на понятието „започване на производството“. Ето защо тази юрисдикция иска по-конкретно да установи дали за „дата на започване на производството“ по смисъла на член 108, параграф 3 от ELTS трябва да счита датата на първоначалното пускане в експлоатация на централата, или обикновената подмяна на „производствена инсталация“ в същата централа позволява да се приеме, че е налице ново „започване на производство“. Посочената юрисдикция счита също, че този въпрос е тясно свързан с тълкуването, което следва да се даде на понятието „производствена инсталация“, което се съдържа в естонския закон [12].

23. Макар, както отбелязва запитващата юрисдикция, отговорът на преюдициалните въпроси да зависи от квалификацията на тези две понятия, следва да се посочи, че този въпрос, както и въпросът дали за *започване на производството* може да се счита моментът, в който производствена инсталация е само частично подменена, попадат в обхвата само на националното право [13].

24. Важно е все пак да се подчертае, че в рамките на правото си на преценка националният съд е длъжен да се съобрази с решенията от 2014 и 2017 г. В това отношение отбелязвам, че макар понятието *започване на производството* да не е определено като такова в тези решения, то е възприето за определяне на началния момент на периода, през който дружество може да получава държавна помощ в рамките на разглежданата схема за помощи. Така посочените решения съдържат различни условия за предоставяне на помощта, включително, наред с другото, условието, че общата продължителност на помощта не трябва да надвишава период от 12 години, считано от „започването на производството“ [14].

25. Уточнявам също, че съгласно постоянната практика на Съда обхватът на разрешението, предоставено с решенията на Комисията в областта на държавните помощи, се определя в зависимост от схемата за помощи, за която е направено уведомяване от съответната държава членка [15]. Следва също да се отбележи, че релевантната разпоредба на

[12] Тази юрисдикция счита също, че ще трябва да определи дали понятието „производствена инсталация“ освен турбогенератора (а именно елементите, подменени в настоящия случай) обхваща и язовирното съоръжение и деривационния канал.

[13] В същия смисъл повдигнатите от запитващата юрисдикция въпроси относно производствените инсталации са фактически въпроси, които могат да се тълкуват само от националния съд.

[14] Вж. съображения 62, 73, 109 и 111 от решението от 2014 г. и съображение 66 от решението от 2017 г.

[15] Решение от 16 декември 2010 г., Kahla Thüringen Porzellan/Комисия (C-537/08 P, EU:C:2010:769, т. 44 и цитираната съдебна практика).

законопроекта, а именно член 108 от ELTS, за който естонските власти уведомяват Комисията в рамките на схемата за помощи, разрешена с решението от 2014 г., не оставя място за съмнение в това отношение [16].

26. С оглед на гореизложеното на пръв поглед — и без да се засягат проверките, които трябва извърши запитващата юрисдикция — изглежда, че разглежданата схема за помощи не позволява да бъдат уважени заявленията на жалбоподателите (и че Elering основателно ги е отхвърлил). Поради това считам, че решенията от 2014 г. и 2017 г. трябва да се тълкуват в смисъл, че подмяната на производствена инсталация не поражда „ново право“ на държавна помощ и при всички положения не поставя началото на нов 12-годишен период на изплащане на помощта.

27. Следва да се отбележи, че с първия и втория преюдициален въпрос запитващата юрисдикция, изглежда, иска от Съда да установи дали старата схема е съвместима с правилата на Съюза в областта на държавните помощи и следователно дали решенията от 2014 г. и 2017 г. са законосъобразни.

28. Следва обаче да се уточни, че нито една от страните в главното производство не е оспорила законосъобразността на посочените решения на Комисията или в по-общ план — законосъобразността на разглежданата схема за помощи. Освен това нито една от страните в главното производство, нито третите страни са оспорили решенията на Комисията в предвидения в член 263 ДФЕС двумесечен срок. При тези обстоятелства, както правилно подчертава естонското правителство, решенията на Комисията трябва да обвързват националните съдилища, за да се гарантира принципът на правната сигурност [17].

29. След тези пояснения относно разглежданата схема за помощи и решенията на Комисията следва да се анализират отправените от запитващата юрисдикция въпроси, първите два от които се отнасят до тълкуването на критерия за „стимулиращ ефект“, който е една от предпоставките за предоставянето на държавна помощ за околна среда и енергетика. Колкото до третия, четвъртия и петия въпрос, те се отнасят до процесуални аспекти, свързани със съпоставянето на различните схеми за държавни помощи, приведени в действие от Република Естония, и процесуалните последици от евентуалната липса на уведомяване на Комисията за тези схеми.

Б. По първия преюдициален въпрос

30. С първия преюдициален въпрос запитващата юрисдикция иска по същество от Съда да установи дали старата схема е съвместима с параграф 50 от Насоките от 2014 г., който предвижда, че помощта не включва стимулиращ ефект за получателя, ако работата по проекта е започнала, преди получателят да кандидатства за помощ пред националните органи. Така тази юрисдикция иска по-общо от Съда да се произнесе по обхвата на приетите от Комисията насоки в случай на евентуално противоречие с решение, прието от Комисията в областта на държавните помощи.

[16] Текстът на законопроекта (ELTS), за който е била уведомена Комисията, е предвиждал в член 108, че „[н]е се изплаща помощ за електроенергията, произведена от нова производствена инсталация, изградена в същия обект с цел подмяна на стара производствена инсталация, ако съгласно настоящия закон за подлежащата на подмяна производствена инсталация е изплащана помощ в продължение на 12 години. Помощ се изплаща за електрическата енергия, произведена с производствената инсталация, изградена за подмяна на стара производствена инсталация до изтичането на 12 години от започването на производството с първоначалната производствена инсталация“.

[17] Решение от 9 март 1994 г., TWD Textilwerke Deggendorf (C-188/92, EU:C:1994:90, т. 25).

31. В самото начало припомням, че както Съдът е уточнил по-специално в решение Kotnik[18], актове на Комисията като насоките не могат да породят самостоятелни задължения в тежест на държавите членки, а само установяват условията, които са насочени към осигуряване на съвместимостта с вътрешния пазар на държавните помощи, които Комисията трябва да вземе предвид при упражняване на широкото право на преценка, с което разполага по силата на член 107, параграф 3 ДФЕС.

32. Като приема такива правила за поведение и обявява посредством публикуването им, че ще ги прилага към съответните случаи, Комисията се самоограничава в упражняването на своето право на преценка и по принцип не би могла да се отклонява от тези норми, тъй като това би означавало да бъде евентуално санкционирана за нарушение на общи принципи на правото, като принципа на равно третиране или принципа на защита на оправданите правни очаквания[19]. Това на практика означава, че ако държава членка уведоми Комисията за проект за държавна помощ, който е съобразен с насоките, Комисията по принцип трябва да даде разрешение за този проект. При все това държавите членки запазват възможността си да уведомяват Комисията за проекти за държавна помощ, които не отговарят на предвидените в това съобщение критерии, и Комисията може да даде разрешение за подобни проекти при извънредни обстоятелства[20].

33. От гореизложеното следва, че Комисията запазва свободата си да обяви за съвместима с вътрешния пазар схема за помощ, за която спазването на условието за стимулиращ ефект се гарантира по начин, различен от кандидатстването за помощта преди започването на работата по проекта. В настоящия случай, като взема предвид редица други критерии, както и конкретните икономически последици от разглежданата схема за помощи, Комисията приема, че тази схема има „стимулиращ ефект“, независимо че заявлението за помощ на получателя може да е подадено след началото на работата по проекта.

34. В това отношение Комисията е констатирала, че при нормални пазарни условия (и при липсата на държавна помощ) съответните предприятия не биха имали стимул да изграждат производствени инсталации за енергия от възобновяеми източници, тъй като не биха били конкурентоспособни. Следователно основната цел на предоставените помощи е да компенсира разликата между производствената и пазарната цена, за да насърчи предприятията да изграждат такива инсталации. Освен това Комисията подчертава, че основната характеристика на разглежданата схема за помощи е, че предоставящият помощта е лишен от всякакво право на преценка по отношение на предоставянето на помощта, щом като заявителят на тази помощ отговаря на посочените в закона условия. Така Комисията стига до заключението, че тази схема отговаря на условията за стимулиращ ефект, като констатира, че без тази помощ новите проекти за енергия от възобновяеми източници не биха се реализирали в необходимия мащаб и с необходимата скорост[21].

35. С оглед на гореизложеното предлагам на Съда да отговори на първия преюдициален въпрос, че условието за стимулиращ ефект, предвидено в параграф 50 от Насоките от 2014 г. и приложено в решенията от 2014 г. и 2017 г., допуска производител на електроенергия от възобновяеми източници да може да поиска изплащане на държавна

[18] Решение от 19 юли 2016 г., Kotnik и др. (C-526/14, EU:C:2016:570, т. 44).

[19] Решение от 19 юли 2016 г., Kotnik и др. (C-526/14, EU:C:2016:570, т. 40).

[20] Решение от 19 юли 2016 г., Kotnik и др. (C-526/14, EU:C:2016:570, т. 43—45).

[21] Вж. съображение 64 от решението от 2014 г. и съображения 62 и 63 от решението от 2017 г.

помощ след започването на работата по даден проект, при условие обаче, че са изпълнени всички останали условия, предвидени в решението на Комисията, с което се одобрява съответната схема за помощ.

B. По втория преюдициален въпрос

36. С втория преюдициален въпрос запитващата юрисдикция иска да установи дали е изключено държавната помощ да има стимулиращ ефект във всички случаи, в които инвестицията, за която се предоставя тази помощ, е извършена поради изменение на условията на екологично разрешение, включително в случаите, когато без държавната помощ жалбоподателят вероятно би прекратил дейността си поради по-строгите условия, определени с разрешението.

37. С други думи, този въпрос се отнася до наличието на стимулиращ ефект в случай, в който подмяната на производствена инсталация е в резултат на изменение на правната уредба, която урежда такива инвестиции.

38. Най-напред отбелязвам, че посоченият въпрос се отнася само до единия от жалбоподателите, а именно Veejaam, който през 2015 г. е бил принуден да подмени производствената си инсталация с нова поради промени в естонския закон, които вече не са позволявали на старото производствено оборудване да доставя ефективно електроенергия.

39. По-нататък, що се отнася до стимулиращия ефект, решенията от 2014 г. и 2017 г. препращат към параграф 49 от насоките от 2014 г., който предвижда, че помощта в областта на околната среда и енергетиката може да бъде счетена за съвместима с вътрешния пазар само ако включва стимулиращ ефект.

40. За да се провери дали помощта включва стимулиращ ефект, се извършва сравнение между, от една страна, хипотетичния сценарий, в който помощта е предоставена на предприятието, и от друга страна, „съпоставителния“ сценарий, който не предвижда изплащане на помощ. При изготвянето на последния сценарий следва да се вземат предвид всички обективни фактически обстоятелства, като екологичните изисквания, които се отразяват върху рентабилността на конкретна производствена единица. В такъв случай органът, предоставящ помощта, е длъжен да провери достоверността на „съпоставителния“ сценарий и да потвърди, че помощта включва стимулиращ ефект.

41. В това отношение отбелязвам, че от Насоките от 2014 г. не е видно, че извършването на инвестиция за съобразяване с променените условия за получаване на екологично разрешение би довело до изключването във всички случаи на стимулиращия ефект на помощта. Това се отнася и до решението от 2014 г., което не предвижда изрично случая, разгледан във втория преюдициален въпрос, а именно хипотезата на инвестиция, предприета поради по-строги условия, наложени от националното законодателство.

42. Без да се засягат съображенията, които следват, считам, че не е изключено държавните помощи да имат стимулиращ ефект, когато инвестицията, за която се предоставя държавна помощ, е извършена поради изменение на условията на екологично разрешение (по-специално когато първоначалната помощ е станала недостатъчна поради промяна на екологичните изисквания).

43. В това отношение подчертавам, че запитващата юрисдикция, счита, че разрешаването на делата в главните производства ще зависи от това дали за „дата на започване на производството“ по смисъла на член 108, параграф 3 от ELTS трябва да се счита датата на първоначалното пускане в експлоатация на централата, или обикновената подмяна на „производствена инсталация“ в същата централа позволява да се приеме, че е налице ново „започване на производство“ [22]. Отговорът на този въпрос ще позволи да се установи дали Veejaam може да иска изплащането на нова държавна помощ, при положение че вече е получавало такава помощ за период от 12 години съгласно естонската схема за първоначално изградената и подменена инсталация в същата водноелектрическа централа.

44. Както обаче беше посочено в точки 23—25 от настоящото заключение, макар посоченият въпрос да се отнася до националното право и да попада в правото на преценка на националния съд, последният е длъжен да се съобрази с условията, предвидени в решенията от 2014 г. и 2017 г. В това отношение припомням, че изплащането на държавна помощ на основание на решенията от 2014 г. и 2017 г. е обвързано с определен брой условия, включително ограничаването на срока на изплащане на предоставената помощ до 12 години.

45. Накрая, важно е също да се отбележи, че от целите на одобрената от Комисията естонска схема следва, че тя е насочена към улесняване на навлизането нови оператори на пазара на възобновяеми енергийни източници. От решенията от 2014 г. и 2017 г. по никакъв начин не следва, че целта на тази схема е да се подкрепят постоянно (или поне за период, по-дълъг от периода от 12 години по тази схема) производители, които вече са получили държавна помощ за инвестиции в енергия от възобновяеми източници. Поради това, освен риска от свръхкомпенсиране, да се приеме, че всяка подмяна на инсталация е основание за започването на нов период от 12 години, би довело до това съответните предприятия да получават субсидии автоматично и (почти) постоянно, като същевременно се премахва всякакъв търговски риск.

46. В настоящия случай обстоятелството, че подмяната на оборудването се дължи на изменение на правната уредба, която урежда тези инвестиции, не променя горната констатация. Всъщност, ако подходът на Veejaam бъде уважен, това би означавало предоставянето на държавните помощи да може да зависи напълно от законодателната или регулаторната инициатива на държавите членки, без да се вземат предвид решенията на Комисията, което би противоречало на правните норми на Съюза в областта на държавните помощи.

47. От гореизложеното е видно, че запитващата юрисдикция по принцип следва да провери, с оглед на конкретния фактически състав, достоверността на „съпоставителния“ сценарий, представен от Veejaam в заявлението за помощ, и по-специално възможността това дружество да е прекратило дейността си поради новите, по-строги условия, ако не е получило помощта. В рамките на тази проверка обаче тази юрисдикция е обвързана с решенията от 2014 и 2017 г., и по-специално с условието за максималния срок на помощта, който е определен на 12 години.

48. При тези обстоятелства предлагам на втория преюдициален въпрос да се отговори в смисъл, че не е изключено държавна помощ да има стимулиращ ефект, когато инвестицията, която е основание за предоставяне на помощта, е била предприета поради

[22] Вж. точка 22 от настоящото заключение.

изменение на условията на екологично разрешение, по-специално когато заявителят би прекратил дейността си в случай на неполучаване на помощта поради нови, по-строги условия, определени с разрешението, но само ако предоставената помощ отговаря на условията, наложени с решението на Комисията, с което се одобрява съответната схема за помощ.

Г. По третия преюдициален въпрос

49. Целта на третия въпрос е да се установи дали Република Естония е привела в действие нова помощ без разрешението на Комисията.

50. Припомням, че от решението от 2014 г. и от информацията, с която разполага Съдът, е видно, че Република Естония е възнамерявала да запази старата схема до 31 декември 2014 г., когато е трябвало да влезе в сила новата схема, характеризираща се със система за поставяне на операторите в условията на конкуренция и достъпна и за производителите, започнали дейността си след 1 март 2013 г.[23]. Влизането в сила на новата схема обаче е било забавено и поради това старата схема още е била в сила в Естония към момента, в който през 2016 г. Veejaam и Espo подават заявленията си до Elering. В решението от 2017 г., въпреки че констатира, че прилагането на старата схема след 31 декември 2014 г. е нарушение на задължението за standstill, предвидено в член 108, параграф 3 ДФЕС[24], Комисията потвърждава за втори път съвместимостта на помощта с вътрешния пазар, като дава разрешение за удължаване на старата схема за помощи до 31 декември 2016 г.

51. В този контекст запитващата юрисдикция иска да установи дали удължаването след посочената от Комисията дата на прилагането на старата схема, превърнала се в „съществуваща схема“ благодарение на одобрението, извършено с решението от 2014 г., представлява „нова схема“ по смисъла на член 1, буква в) от Регламент 2015/1589.

52. Следва да се отбележи, на първо място, че в правото на Съюза между „съществуващите помощи“ и „новите помощи“ има разлика от материален и процесуален характер. От една страна, като „съществуваща помощ“ се квалифицира държавна мярка, която спада към един от петте вида съществуващи помощи, посочени в член 1, буква б) от Регламент 2015/1589[25]. От друга страна, съгласно член 1, буква в) от този регламент нова помощ означава „всяка схема за помощ и индивидуална помощ, която не е съществуваща помощ, включително измененията на съществуваща помощ“. Квалификацията на мярка като съществуваща помощ или като нова помощ освен това определя процедурата, въз основа на която Комисията проверява нейната съвместимост с вътрешния пазар.

53. Съгласно член 108, параграф 1 ДФЕС съществуваща помощ може да бъде правомерно прилагана, докато Комисията не установи несъвместимостта ѝ. За сметка на това параграф 3 от този член изисква Комисията да бъде уведомявана за проектите за нови помощи[26] и те да не могат да бъдат приведени в действие, докато процедурата не завърши с постановяването на окончателно решение[27]. Следователно, за разлика от новите помощи,

[23] Вж. съображения 27, 28 и 106 от решението от 2014 г.

[24] Вж. съображения 29, 31 и 96 от решението от 2017 г.

[25] В настоящия случай релевантният вид на съществуващата помощ е определеният в член 1, буква б), подточка ii) от този регламент.

[26] Включително проектите за изменение на съществуваща помощ, тъй като изменението на съществуваща помощ представлява нова помощ по смисъла на член 1, буква в) от Регламент 2015/1589.

[27] Решение от 26 октомври 2016 г., DEI и Комисия/Alouminion tis Ellados (C-590/14 P, EU:C:2016:797, т. 45).

които се считат за „неправомерни“, когато държава членка ги предоставя в нарушение на предвиденото в този параграф задължение за спиране на действието, съществуваща помощ трябва да се счита за правомерна, докато в рамките на предвиденото в член 108, параграф 1 ДФЕС постоянно наблюдение Комисията не установи несъвместимостта ѝ с общия пазар [28].

54. Следва да се отбележи, на второ място, че както е видно от Решението от 2014 г., Комисията е дала разрешение за старата схема за помощи като съвместима с вътрешния пазар въз основа на определен брой поети от Република Естония ангажименти, сред които, по-специално, е задължението за прилагането на този режим до 31 декември 2014 г. [29]. В това отношение отбелязвам, че в акта за преюдициално запитване самата запитваща юрисдикция констатира, че Република Естония е удължила съществуващата схема за помощи без одобрението на Комисията и следователно в нарушение на член 108, параграф 3 ДФЕС. В решението от 2017 г. Комисията е заявила също, че като са продължили съществуващата схема за помощи след 1 януари 2015 г. и като са позволили по този начин нови производители да се ползват от схемата, естонските власти са въвели въпросната мярка за помощ преди окончателното решение на Комисията [30].

55. Съгласно постоянната практика на Съда обаче даденото от Комисията разрешение за привеждане в действие на помощ, съвместима с вътрешния пазар, е валидно само дотолкова, доколкото държавата членка спазва поетите от нея ангажименти, които са неделима част от разрешената мярка. При липсата на такива ангажименти в националното право държавата членка следва да измени законодателството си по подходящ начин, за да може да спази ангажиментите, които предлага, и следователно да се съобрази с предоставеното от Комисията разрешение [31].

56. В това отношение следва да се отбележи, че в решение DEI и Комисия/Alouminion tis Ellados (C-590/14 P, EU:C:2016:797), което впрочем е изрично посочено от запитващата юрисдикция в третия преюдициален въпрос, Съдът приема, че срокът на действие на съществуваща помощ е обстоятелство, което е от естество да повлияе върху преценката от страна на Комисията на съвместимостта на тази помощ с общия пазар [32]. При тези условия удължаването на срока на действие на съществуваща схема за помощи трябва да се счита за изменение на съществуваща помощ и следователно съставлява нова помощ съгласно член 1, буква в) от Регламент № 2015/1589 [33].

57. Ето защо на третия въпрос следва да се отговори, че когато с решение относно държавна помощ Комисията е обявила за съвместими с вътрешния пазар както съществуваща схема за помощи, така и планирани изменения, но държавата членка не изпълни ангажимента си да прилага тази схема само до определена дата, прилагането на посочената схема след тази дата се счита за „нова схема“ по смисъла на член 1, буква в) от Регламент 2015/1589.

[28] Решение от 18 ноември 2010 г., NDSHT/Комисия (C-322/09 P, EU:C:2010:701, т. 52).

[29] Тази позиция се оспорва от Elering, който тълкува различно решението от 2014 г. Така Elering поддържа, че старата схема не е предвиждала крайна дата, а от решението от 2014 г. не следвало, че Комисията е обвързала одобряването на старата схема с условието тя да изтече на 31 декември 2014 г. или да бъде заменена с новата схема. От това следвало, че Република Естония е имала основание да не приложи измененията, одобрени с посоченото решение, и да продължи да прилага старата схема за помощи, одобрена с това решение.

[30] Вж. подраздел 3.2 от решението от 2017 г.

[31] Решение от 15 октомври 2015 г., Iglesias Gutiérrez и Rion Bea (C-352/14 и C-353/14, EU:C:2015:691, т. 28 и 29).

[32] Решение от 26 октомври 2016 г., DEI и Комисия/Alouminion tis Ellados (C-590/14 P, EU:C:2016:797, т. 49 и цитираната съдебна практика).

[33] Решение от 26 октомври 2016 г., DEI и Комисия/Alouminion tis Ellados (C-590/14 P, EU:C:2016:797, т. 50 и цитираната съдебна практика).

Д. По четвъртия и петия преюдициален въпрос

58. С четвъртия и петия преюдициален въпрос запитващата юрисдикция иска да установи какви биха били последиците от евентуално нарушение на член 108, параграф 3 ДФЕС по отношение на заявленията за държавни помощи на жалбоподателите през периода, когато тези помощи биха могли да се считат за неправомерни. Тези въпроси възникват по същество в хипотезата, при която Съдът трябва да приеме, че през периода 2015—2017 г. старата схема съставлява нова и следователно неправомерна помощ. С оглед на отговора, който предлагам да се даде на третия преюдициален въпрос, считам, че следва да се отговори на четвъртия и петия преюдициален въпрос.

59. Целта на четвъртия въпрос е да се определи дали Veejaam и Espo биха могли да получават помощта още от подаването на своите заявления през 2016 г. или само от датата на приемане на решението от 2017 г. Колкото до петия въпрос, той се отнася до особеното положение на Espo. Всъщност това дружество е поискало да се ползва от помощта в момент (а именно през 2016 г.), в който тази помощ би могла да се счита за неправомерна, докато направената през 2009 г. инвестиция би могла да е обхванатата от разрешението на решението от 2014 г.

60. С оглед на връзката помежду им предлагам тези два въпроса да бъдат разгледани заедно.

61. Най-напред отбелязвам, че според Комисията четвъртият и петият въпрос са хипотетични и следователно недопустими, тъй като жалбоподателите нямали право на помощта нито съгласно старата, нито съгласно новата схема за помощи, защото вече са получавали помощи в продължение на 12 години.

62. Несъмнено е вярно, че жалбоподателите, изглежда, нямат право да получават нови помощи, по-специално поради посочената от Комисията причина[34]. Това не променя факта, че отговорът на въпроса дали жалбоподателите биха могли да получат помощта, ще зависи в крайна сметка от тълкуването на някои фактически обстоятелства и от тълкуването на естонската схема, което зависи само от националното право. Поради това считам, че следва да се отговори на тези въпроси, като същевременно подчертавам, че посочените отговори предполагат, че предвидените в решенията от 2014 и 2017 г. условия са изпълнени.

63. Припомням, че от квалификацията на старата схема като „нова помощ“ поради нарушението на предвиденото в член 108, параграф 3 ДФЕС задължение за уведомяване следва, че тази помощ е била „неправомерна“ между 2015 и 2017 г. Посочената помощ е станала „съществуваща помощ“ (и следователно „правомерна“) едва на 6 декември 2017 г., когато нейното удължаване е обявено за съвместимо с вътрешния пазар с решението на Комисията[35].

64. Съгласно постоянната съдебна практика решението за одобрение на Комисията няма за резултат да санира с обратна сила мерки за помощ, за които не е подадено уведомление и които са в противоречие с член 108, параграф 3 от ДФЕС[36]. Поради това Съдът е постановил, че неправомерността на мярка за помощ (или на част от нея) поради

[34] Вж. точки 24—26 от настоящото заключение.

[35] Вж. в този смисъл решение от 21 октомври 2003 г., van Calster и др. (C-261/01 и C-262/01, EU:C:2003:571, т. 56).

[36] Решение от 19 март 2015 г., OTP Bank (C-672/13, EU:C:2015:185, т. 76).

неизпълнение на задължението за уведомяване не се влияе от факта, че посочената мярка е била призната за съвместима с общия пазар с окончателно решение на Комисията [37]. Всяко друго тълкуване би довело до благосклонно третиране на незачитането на член 108, параграф 3, трето изречение ДФЕС и би лишило този член от неговото полезно действие [38]. Всъщност, ако неспазването на член 108, параграф 3 ДФЕС в рамките на проект за помощ, съвместим или не с общия пазар, не е свързано с повече рискове или санкции, отколкото спазването му, стимулът за държавите членки да правят уведомления и да очакват решение по съвместимостта би отслабнал значително, в резултат на което би се стеснил и обхватът на контрола на Комисията [39].

65. От изложеното следва, че нарушението на процедурата продължава да съществува независимо от евентуалната съвместимост на помощта с вътрешния пазар. Поради това правото на Съюза, от една страна, задължава националните юрисдикции да разпоредят мерките, които са подходящи, за да бъдат реално отстранени последиците от неправомерността, и по-специално да защитят правата на частноправните субекти срещу нарушения, произтичащи от неправомерността на помощта. От друга страна, правото на Съюза задължава националния съд да разпореди на получателя на помощта да плати лихва за периода, през който е съществувала неправомерността [40]. Това задължение на националния съд произтича от факта, че привеждането в действие на помощ в нарушение на член 108, параграф 3 ДФЕС предоставя на получателя ѝ недължима полза, която се изразява, от една страна, в неплащането на лихва, която той би платил върху съответната сума на помощта, ако трябваше в очакване на приемането на окончателното решение на Комисията да заеме сумата на пазара, и от друга страна, в подобряването на конкурентното му положение спрямо другите оператори на пазара, докато е съществувала неправомерността на помощта [41].

66. Следва обаче да се отбележи, че в настоящия случай на жалбоподателите не е изплатена никаква помощ през „периода на неправомерност“ (между 2015 и 2017 г.) във връзка с техните заявления, представени през 2016 г. [42]. Следователно тези дружества не биха били задължени да възстановяват лихви върху сумите, които не са получили (във връзка с тези заявления). Следователно възниква въпросът дали при това положение естонските органи могат да изплатят тази помощ със задна дата, като за отправна точка се приеме не датата на решението от 2017 г., а тази на искането за изплащане на помощта от 2016 г., доколкото националното право позволява такъв подход.

67. Поради изложените по-нататък причини считам, че на този въпрос следва да се отговори утвърдително.

68. Следва да се припомни, че целта на член 108, параграф 3 ДФЕС е да се гарантира, че помощ, несъвместима с вътрешния пазар, никога няма да бъде приведена в действие и че ще се привеждат в действие само помощите, които са съвместими с вътрешния пазар. Следователно тази цел е постигната най-напред временно, чрез забраната, въведена с тази

[37] Решение от 21 октомври 2003 г., van Calster и др. (C-261/01 и C-262/01, EU:C:2003:571, т. 62).

[38] Решение от 24 ноември 2020 г., Viasat Broadcasting UK (C-445/19, EU:C:2020:952, т. 21 и цитираната съдебна практика).

[39] Решение от 24 ноември 2020 г., Viasat Broadcasting UK (C-445/19, EU:C:2020:952, т. 23 и цитираната съдебна практика).

[40] Решение от 5 март 2019 г., Eesti Pagar (C-349/17, EU:C:2019:172, т. 134 и цитираната съдебна практика).

[41] Решение от 5 март 2019 г., Eesti Pagar (C-349/17, EU:C:2019:172, т. 132 и цитираната съдебна практика).

[42] Особеният случай на Espo, което продължава да получава помощта по старата схема през периода 2015—2016 г., е разгледан в точка 75 от настоящото заключение.

разпоредба, а след това окончателно, посредством окончателното решение на Комисията, което, когато е отрицателно, е пречка за осъществяването в бъдеще на проекта за помощ, предмет на уведомление [43].

69. При все това, когато Комисията приеме положително решение и констатира, че приведената в действие схема за помощ действително е съвместима, неправомерната помощ не рискува да засегне съответните лица и да доведе до нарушаване на конкуренцията, което освен това обезсмисля преследваната с член 108, параграф 3 ДФЕС цел за предотвратяване на привеждането в действие на несъвместима помощ. Следователно решение за предоставяне на тази помощ със задна дата няма да постави под въпрос полезното действие на тази разпоредба.

70. Освен това считам, че в настоящия случай разрешаването на Република Естония да приеме искане за изплащане на помощ, обявена за съвместима от Комисията, включително за периода преди датата на това решение, би гарантирало, че конкуренцията на пазара няма да бъде нарушена; това е така особено като се има предвид фактът, че в настоящия случай някои оператори, изглежда, са продължили да получават помощ по старата схема през периода на неправомерност. Поради това с оглед на цитираната в точка 65 от настоящото заключение съдебна практика последните са длъжни не да възстановят помощта, а само да платят лихви върху получената през този период помощ. Ако обаче на операторите, които не са получили помощи, не се позволи да ги получат със задна дата (по същата схема и през същия период), при условие че те биха могли да претендират за това въз основа на решение на Комисията, с което помощта е обявена за съвместима, това би могло да има за последица неравно третиране, което би довело да нарушение на конкуренцията.

71. Накрая, що се отнася до положението на Espo, което през 2009 г. изгражда производствена инсталация, но което е заявило разглежданата помощ само за електрическата енергия, произведена от тази инсталация през 2016 г., запитващата юрисдикция иска да установи дали фактът, че това заявление е подадено на дата, която не е обхваната от решението от 2014 г., може да доведе до отхвърляне на искането му, въпреки че това дружество би имало право да се ползва от старата схема, одобрена с решението от 2014 г. Ето защо според тази юрисдикция следва да се определи дали предвидената в член 108, параграф 3 ДФЕС забрана за привеждане в действие на помощите може да е пречка за такова искане, макар националното право да го допуска.

72. Макар поради изложените по-горе причини да считам, че член 108, параграф 3 ДФЕС допуска Република Естония да уважи такова искане, доколкото националното право го позволява, това не променя факта, че запитващата юрисдикция е длъжна да се съобрази с решенията от 2014 и 2017 г.

73. Първо, следва да се посочи, че формулировката на въпроса, както е поставен от запитващата юрисдикция, изглежда, се основава на предпоставката, че Espo е имало право на помощта за изграждането на производствената инсталация през 2009 г., което въз основа на решенията от 2014 и 2017 г., изглежда, не е така с оглед на факта, че това дружество вече е получавало предвидената помощ по естонската схема в продължение на максималния срок от 12 години.

[43] Решение от 12 февруари 2008 г., CELF и Ministre de la Culture et de la Communication (C-199/06, EU:C:2008:79, т. 47 и 48).

74. Второ, следва да се отбележи, че Espo всъщност, изглежда, е получавало помощ за тази нова инсталация от 2009 г. (датата на изграждането ѝ) до 2015 г. (крайната дата на максималния период на предоставяне на помощите от 12 години)[44].

75. Трето, националният съд следва да разгледа мярката, въз основа на която Espo трябва да плати лихви за периода 2014—2015 г., след като получената помощ е била неправомерна. Следователно за разлика от Veejaam, което не е получило помощта във връзка със заявлението си от 2016 г., от преюдициалното запитване следва, че Espo е получавало помощта през периода от 1 април 2004 г. до 31 декември 2015 г. Следователно съгласно посочената в точка 65 от настоящото заключение съдебна практика, макар това дружество да не е длъжно да възстанови получените средства, възниква въпросът за евентуалното плащане на лихви за периода на неправомерност на помощта.

76. С оглед на изложеното предлагам на четвъртия и петия въпрос да се отговори, че когато Комисията реши да не повдига възражения срещу схема за държавни помощи, приложена в нарушение на член 108, параграф 3 ДФЕС, лицата, които имат право да получават оперативна помощ, могат да поискат помощта да им бъде изплатена и за периода преди датата на приемане на решението на Комисията, ако националните процесуални разпоредби допускат това, при условие все пак, че са изпълнени всички останали условия, предвидени в това решение.

V. Заключение

77. С оглед на гореизложените съображения предлагам на Съда да отговори на поставените от Riigikohus (Върховен съд, Естония) преюдициални въпроси по следния начин:

„1) Условието за стимулиращ ефект, предвидено в параграф 50 от насоките относно държавната помощ за опазване на околната среда и за енергетика за периода 2014—2020 г. допуска производител на електроенергия от възобновяеми източници да може да поиска изплащане на държавна помощ след започването на работата по даден проект, при условие обаче, че са изпълнени всички останали условия, предвидени в решението на Комисията, с което се одобрява съответната схема за помощ.

2) Не е изключено държавна помощ да има стимулиращ ефект, когато инвестицията, която е основание за предоставяне на помощта, е била предприета поради изменение на условията на екологично разрешение, по-специално когато заявителят би прекратил дейността си в случай на неполучаване на помощта поради нови, по-строги условия, определени с разрешението, но само ако предоставената помощ отговаря на условията, наложени с решението на Комисията, с което се одобрява съответната схема за помощ.

3) Когато с решение относно държавна помощ Комисията е обявила за съвместими с вътрешния пазар както съществуваща схема за помощи, така и планирани изменения, но държавата членка не изпълни ангажимента си да прилага тази схема помощ само до определена дата, прилагането на тази схема за помощи след тази дата се счита за „нова схема“ по смисъла на член 1, буква в) от Регламент (ЕС) 2015/1589 на Съвета от 13 юли 2015 година за установяване на подробни правила за прилагането на член 108 от Договора за функционирането на Европейския съюз.

[44] Вж. точка 8 от настоящото заключение.

4) Когато Комисията реши да не повдига възражения срещу схема за държавни помощи, приложена в нарушение на член 108, параграф 3 ДФЕС, лицата, които имат право да получават оперативна помощ, могат да поискат помощта да им бъде изплатена и за периода преди датата на приемане на решението на Комисията, ако националните процесуални разпоредби допускат това, при условие обаче, че са изпълнени всички останали условия, предвидени в това решение“.